

235

ROZPORZĄDZENIE MINISTRÓW SPRAW WEWNĘTRZNYCH I OBRONY NARODOWEJ

z dnia 6 czerwca 1959 r.

w sprawie przeprowadzania poboru i udzielania odroczeń zasadniczej służby wojskowej.

Na podstawie art. 41 ustawy z dnia 30 stycznia 1959 r. o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. Nr 14, poz. 75) zarządza się, co następuje:

Rozdział 1.

Przepisy ogólne.

§ 1. 1. Jeżeli przepisy rozporządzenia nie stanowią inaczej, użyte w rozporządzeniu określenie:

- 1) prezydium wojewódzkiej rady narodowej — oznacza także prezydium rady narodowej miasta wyłączonego z województwa,
- 2) prezydium powiatowej rady narodowej — oznacza także prezydium rady narodowej: miejskiej miasta stanowiącego powiat miejski oraz dzielnicowej rady narodowej w mieście wyłączonym z województwa,
- 3) prezydium gromadzkiej rady narodowej — oznacza także prezydium rady narodowej: miejskiej, dzielnicowej i osiedla, z wyjątkiem miejskich rad narodowych miast wyłączonych z województw,
- 4) biuro gromadzkiej rady narodowej — oznacza także właściwy organ prezydium rady narodowej wymienionej w pkt 3,
- 5) wojewódzka komisja poborowa — oznacza także komisję poborową w mieście wyłączonym z województwa,
- 6) powiatowa komisja poborowa — oznacza także komisję poborową w mieście stanowiącym powiat miejski i w dzielnicy miasta wyłączonego z województwa,
- 7) województwo — oznacza także obszar miasta wyłączonego z województwa,
- 8) powiat — oznacza także miasto stanowiące powiat miejski i dzielnicę w mieście wyłączonym z województwa,
- 9) pobyt stały — oznacza miejsce stałego zamieszkania,
- 10) pobyt okresowy — oznacza także pobyt czasowy ponad 2 miesiące,

11) studenci szkół wyższych — oznacza także osoby kształcące się w szkołach nie będących szkołami wyższymi, w których zostało przez Radę Ministrów na podstawie art. 67 ust. 3 ustawy wprowadzone wojskowe szkolenie.

2. Ilekroć w rozporządzeniu jest mowa o ustawie, należy przez to rozumieć ustawę z dnia 30 stycznia 1959 r. o powszechnym obowiązku wojskowym (Dz. U. Nr 14, poz. 75).

Rozdział 2.

Pobór główny.

§ 2. 1. Przeprowadzenie poboru głównego następuje co roku na podstawie zarządzenia Prezesa Rady Ministrów o porozumieniu, wydanego w wykonaniu art. 18 ust. 1 ustawy.

2. Pobór główny przeprowadza się na terenie całego kraju pomiędzy 2 maja a 30 czerwca.

§ 3. Organami właściwymi do przeprowadzenia poboru w kraju są prezydium wojewódzkich i powiatowych rad narodowych przy współudziale dowódców okręgów wojskowych, wojskowych komendantów wojewódzkich i rejonowych oraz prezydiów rad narodowych niższych stopni.

§ 4. Pobór główny przeprowadza się według wojewódzkich i powiatowych planów poboru.

§ 5. 1. Wojewódzki plan poboru głównego ustala prezydium wojewódzkiej rady narodowej w porozumieniu z wojskowym komendantem wojewódzkim, w oparciu o wnioski prezydiów powiatowych rad narodowych opracowanych w porozumieniu z właściwym wojskowym komendantem rejonowym.

2. Powiatowy plan poboru głównego ustala prezydium powiatowej rady narodowej w porozumieniu z wojskowym komendantem rejonowym.

3. Wojewódzkie i powiatowe plany poboru sporządza się stosownie do wytycznych Ministra Spraw Wewnętrznych,

§ 6. 1. Liczbę osób podlegających stawieniu się do poboru w danym roku ustalają właściwe do spraw wewnętrznych organy prezydiów powiatowych rad narodowych na podstawie wykazów ilościowych i imiennych:

- 1) poborowych kończących w danym roku kalendarzowym 20 lat życia,
- 2) poborowych korzystających z odroczenia zasadniczej służby wojskowej oraz zaliczonych do ponadkontyngentu,
- 3) poborowych, którzy z jakichkolwiek powodów nie stawiali dotychczas do poboru, a nie ukończyli jeszcze 50 lat życia,
- 4) żołnierzy zwolnionych z zasadniczej służby wojskowej bez przeniesienia do rezerwy, jako jedynych żywicieli rodzin,
- 5) ochotników — jeżeli przyjmowanie ochotników zostało zarządzone.

2. Wykazy wymienione w ust. 1 pkt 1 sporządzają i przesyłają do właściwych do spraw wewnętrznych organów prezydiów powiatowych rad narodowych — biura gromadzkich rad narodowych, stosownie do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie rejestracji przedpoborowych (art. 15 ustawy).

3. Wykazy wymienione w ust. 1 pkt 2 — 5 sporządzają wojskowi komendanci rejonowi i przesyłają je do właściwych do spraw wewnętrznych organów prezydiów powiatowych rad narodowych w terminach: wykazy ilościowe — do dnia 31 stycznia, wykazy imienne — do dnia 31 marca, a wykazy ochotników — do dnia 15 kwietnia każdego roku.

§ 7. W zależności od liczby poborowych, ustalonej w sposób wymieniony w § 6, prezydium powiatowej rady narodowej wyznacza czas trwania poboru na terenie powiatu, przyjmując na każdy dzień pracy komisji poborowej nie więcej niż 60 poborowych.

§ 8. Na podstawie wykazów poborowych nadesłanych przez biura gromadzkich rad narodowych oraz wykazów poborowych i ochotników nadesłanych przez wojskowych komendantów rejonowych właściwe do spraw wewnętrznych organy prezydiów powiatowych rad narodowych sporządzają powiatową listę poborowych, która do zakończenia poboru powinna być utrzymywana w stałej aktualności.

§ 9. 1. Przy ustalaniu w planach poboru zakładów leczniczych, do których mają być kierowani poborowi na badania dodatkowe lub specjalistyczne albo na obserwację, należy brać pod uwagę wojskowe zakłady lecznicze lub odpowiednie zakłady społeczne służby zdrowia położone najbliższej miejscowości będącej siedzibą danej powiatowej komisji poborowej.

2. Wojskowe zakłady lecznicze wymienione w ust. 1 wyznacza dowódca okręgu wojskowego na wniosek właściwego do spraw zdrowia organu prezydium wojewódzkiej rady narodowej.

§ 10. 1. Pobór główny odbywa się powiatami, w zasadzie w miejscowościach będących siedzibami prezydiów powiatowych rad narodowych.

2. Pobór może być przeprowadzony poza miejscowością będącą siedzibą prezydium powiatowej rady narodowej tylko wyjątkowo, w przypadkach uzasadnionych względami gospodarczymi lub interesami ludności albo gdy to przyczyni się do usprawnienia pracy komisji poborowej.

3. Poboru głównego nie należy wyznaczać na dni wolne od pracy.

§ 11. 1. O zarządzeniu poboru (§ 2 ust. 1) prezydium powiatowych rad narodowych zawiadamiają ludność za pomocą obwieszczeń, stanowiących jednocześnie wezwanie poborowych do stawienia się do poboru.

2. Poborowi mogą być przez właściwe do spraw wewnętrznych organy prezydiów powiatowych rad narodowych wzywani do stawienia się do poboru także za pomocą wezwań imiennych.

3. Jeżeli wezwanie do poboru następuje w drodze obwieszczenia, nieotrzymanie wezwania imiennego nie zwalnia od obowiązku stawienia się do poboru w terminie i miejscu wskazanym w obwieszczeniu.

§ 12. 1. W obwieszczeniach o poborze należy wymienić podstawę prawną ogłoszenia poboru, kategorie osób podlegających poborowi, miejsce i terminy zgłoszenia się do poboru, dokumenty i fotografię, które powinny być przedstawione podczas poboru oraz sankcje karne za niedopełnienie obowiązku stawienia się do poboru i przedstawienia dokumentów.

2. Rozplakatowanie obwieszczeń o poborze przez biura gromadzkich rad narodowych powinno nastąpić nie później niż na 14 dni przed rozpoczęciem poboru i być dokonane w jednym dniu na terenie całego kraju, w miejscach najbardziej uczęszczanych i widocznych.

3. Dzień ogłoszenia poboru oraz wzór obwieszczenia o poborze ustala Minister Spraw Wewnętrznych.

§ 13. 1. Wezwania imienne do poboru biura gromadzkich rad narodowych doręczają poborowym co najmniej na 7 dni przed terminem stawienia się do poboru.

2. Wezwania imienne do poboru powinno w szczególności określać:

- 1) termin i miejsce stawienia się do poboru (datę, godzinę i lokal),
- 2) rodzaje dokumentów i fotografii, które wezwany powinien przedstawić przy zgłoszeniu się do poboru,
- 3) sankcje karne za niedopełnienie obowiązku stawienia się do poboru i przedstawienia dokumentów.

§ 14. Wykonanie obwieszczeń oraz przygotowanie druków wezwań imiennych należy do właściwych do spraw wewnętrznych organów prezydiów powiatowych rad narodowych.

§ 15. Wojskowy komendant rejonowy w czasie przeprowadzania poboru dokonuje następujących czynności:

- 1) przeznaczają do poszczególnych rodzajów wojsk i służb poborowych uznanych za zdolnych do służby wojskowej,
- 2) zalicza poborowych do ponadkontyngentu,
- 3) przenosi poborowych do rezerwy,
- 4) zwalnia od powszechnego obowiązku wojskowego poborowych uznanych za zupełnie niezdolnych do służby wojskowej (kategoria „E”),
- 5) sprawuje kierownicze i nadzór nad zakładaniem i uzupełnianiem ewidencji wojskowej oraz nad wystawianiem książeczek wojskowych,
- 6) podpisuje i wydaje poborowym książeczki wojskowe.

Rozdział 3.

Komisje poborowe.

§ 16. 1. Dla przeprowadzenia poboru prezydium powiatowych rad narodowych powołują w porozumieniu z wojskowymi komendantami rejonowymi powiatowe komisje poborowe w składzie określonym w art. 21 ustawy.

2. Osoby powołane na członków powiatowej komisji poborowej powinny być o tym powiadomione na piśmie co najmniej na 14 dni przed terminem rozpoczęcia poboru na danym terenie.

§ 17. 1. Przewodniczący i członkowie powiatowych komisji poborowych biorą udział w pracach komisji osobiście przez cały czas jej urzędowania. Wyręczanie się innymi osobami w obowiązkach spełnianych w komisji jest niedozwolone.

2. Członkowie powiatowej komisji poborowej zamieszkali poza miejscowością, w której urzęduje komisja, korzystają z uprawnień przysługujących pracownikom państwowym delegowanym służbowo do pracy poza siedzibą zakładu pracy.

§ 18. Powiatowa komisja poborowa:

- 1) bada stan zdrowia poborowych i orzeka o ich zdolności do służby wojskowej — na podstawie przepisów o badaniu lekarskim i ocenie zdolności fizycznej i psychicznej do służby wojskowej, wydanych w wykonaniu art. 6 ust. 2 ustawy,
- 2) kieruje poborowych na badania dodatkowe lub specjalistyczne albo na obserwacje do wojskowych zakładów leczniczych lub do odpowiednich zakładów społecznych służby zdrowia, jeżeli lekarze członkowie komisji poborowej dostępnymi im metodami nie mogą ustalić stanu zdrowia poborowych i stopnia ich zdolności do służby wojskowej,
- 3) zwalnia od obowiązku osobistego stawiania się przed powiatową komisją poborową — poborowych trwale niezdolnych do spełnienia tego obowiązku i wyłącza w stosunku do nich zaocznie orzeczenie o zdolności do służby wojskowej,
- 4) orzeka o udzieleniu poborowym odroczenia zasadniczej służby wojskowej ze względu na stan zdrowia, utrzymywanie rodziny, odbywanie studiów lub wykonywanie zawodu,
- 5) zarządza skierowanie poborowych uznanych za czasowo niezdolnych do służby wojskowej na leczenie do zakładów społecznych służby zdrowia, jeżeli choroba, utonność lub wada czyniąca poborowego czasowo niezdolnym do służby wojskowej może być wyleczona najdalej w ciągu roku.

§ 19. 1. Całokształtem prac powiatowej komisji poborowej kieruje jej przewodniczący.

2. Do obowiązków przewodniczącego należy w szczególności:

- 1) kierownictwo i nadzór nad planowym i sprawnym przeprowadzeniem poboru,
- 2) kierowanie poborowych na wniosek lekarzy-członków komisji na badania dodatkowe lub specjalistyczne albo na obserwację,
- 3) podpisywanie dokumentów wydawanych przez komisję.

§ 20. Do obowiązków przedstawiciela właściwego do spraw wewnętrznych organu prezydium powiatowej rady narodowej jako członka komisji poborowej należy w szczególności:

- 1) ogólny nadzór nad terminowym stawiennictwem do poboru osób podlegających poborowi,
- 2) przedstawianie komisji poborowej dokumentów dotyczących odroczeń zasadniczej służby wojskowej,
- 3) prowadzenie księgi ewidencji udzielonych odroczeń zasadniczej służby wojskowej,
- 4) prowadzenie księgi protokołów komisji poborowej,
- 5) prowadzenie wykazu poborowych zakwalifikowanych do leczenia,
- 6) sprawowanie nadzoru nad należyтым zabezpieczeniem lokalu powiatowej komisji poborowej.

§ 21. 1. Do obowiązków lekarzy-członków powiatowej komisji poborowej należy:

- 1) badanie i określanie stanu zdrowia poborowych oraz stawianie wniosków w sprawie zaliczenia ich do poszczególnych kategorii zdolności do służby wojskowej,
- 2) ocena zaświadczeń lekarskich dołączonych do podań i wniosków o zwolnienie od obowiązku osobistego zgłoszenia się poborowych do poboru i stawianie wniosków w tym przedmiocie,
- 3) stawianie wniosków w sprawie zaliczenia poborowych zwolnionych od obowiązku osobistego zgłoszenia się do poboru — do poszczególnych kategorii zdolności do służby wojskowej,

- 4) stawianie wniosków w sprawie kierowania poborowych na badania dodatkowe lub specjalistyczne albo na obserwację oraz na leczenie,
- 5) prowadzenie księgi orzeczeń lekarskich,
- 6) czuwanie nad utrzymaniem higieny w lokalu powiatowej komisji poborowej.

2. Lekarzom-członkom komisji poborowej nie wolno:

- 1) badać poborowych w czasie trwania poboru w charakterze lekarza wolno praktykującego i wydawać zaświadczeń mających znaczenie dla komisji poborowej,
- 2) wydawać poborowym lub innym osobom jakichkolwiek zaświadczeń o wynikach badania lekarskiego w komisji poborowej.

§ 22. 1. Właściwy do spraw zdrowia organ prezydium wojewódzkiej rady narodowej w porozumieniu z dowództwem okręgu wojskowego kieruje lekarzy cywilnych wyznaczonych na członków komisji poborowych na kilkudniowy kurs szkoleniowy dla zapoznania ich z przepisami o badaniu lekarskim i ocenie zdolności fizycznej i psychicznej do służby wojskowej. Kurs szkoleniowy organizuje właściwy do spraw zdrowia organ prezydium wojewódzkiej rady narodowej. Kurs ten może być zorganizowany również przez dowództwo okręgu wojskowego.

2. Lekarze zamieszkujący poza miejscowością, do której zostali skierowani na kurs, otrzymują zwrot kosztów podróży i diety według norm ustalonych dla pracowników państwowych. Koszty podróży i diety pokrywane są z budżetu właściwych powiatowych rad narodowych.

3. Wykładowców na kurs wyznacza dowódca okręgu wojskowego.

4. Przygotowanie lokalu, w którym ma się odbyć kurs, oraz zapewnienie zakwaterowania dla lekarzy skierowanych na kurs należy do właściwego do spraw zdrowia organu prezydium wojewódzkiej rady narodowej, a na kurs zorganizowany przez dowództwo okręgu wojskowego — do właściwych organów wojskowych.

§ 23. Poza członkami powiatowej komisji poborowej właściwy do spraw zdrowia organ prezydium powiatowej rady narodowej wyznacza na okres poboru lekarza radiologa dla przeprowadzania badań radiologicznych.

§ 24. Poza przewodniczącym i członkami powiatowej komisji poborowej wymienionymi w art. 21 ustawy w pracach komisji biorą udział przedstawiciele prezydiów gromadzkich rad narodowych oraz personel pomocniczy składający się z osób cywilnych i wojskowych.

§ 25. 1. Do obowiązków przedstawicieli prezydiów gromadzkich rad narodowych należy w szczególności:

- 1) dopilnowanie, aby wszyscy poborowi zamieszkali na terenie danej gromady stawili się do poboru we właściwym czasie wraz z dokumentami wymienionymi w obwieszczeniu lub wezwaniu imiennym,
- 2) stwierdzanie w razie potrzeby tożsamości poborowych,
- 3) udzielanie komisji poborowej wyjaśnień co do poborowych obecnych lub nieobecnych na poborze oraz w sprawie wniosków o odroczenie poborowym zasadniczej służby wojskowej.

2. Przedstawiciele prezydiów gromadzkich rad narodowych biorą udział w pracach powiatowej komisji poborowej tylko podczas stawiania przed nią poborowych pochodzących z terenu przez nich reprezentowanego.

§ 26. 1. Do personelu pomocniczego wyznaczonego do prac w komisji poborowej należy w szczególności:

- 1) obsługiwanie wagi i miary lekarskiej oraz wypełnianie dokumentów komisji poborowej,

2) zakładanie i wypełnianie kart ewidencyjnych, wystawianie książeczek wojskowych i prowadzenie ewidencji wydanych książeczek.

2. Spełnianie czynności wymienionych w ust. 1 pkt 1 należy do personelu cywilnego wyznaczonego przez przewodniczącego prezydium powiatowej rady narodowej spośród pracowników organów tego prezydium; spełnianie czynności wymienionych w ust. 1 pkt 2 należy do personelu wojskowego wyznaczonego spośród podoficerów i szeregowców przez wojskowego komendanta rejonowego.

§ 27. 1. Powiatowa komisja poborowa podejmuje decyzje większością głosów. Decyzje powinny być niezwłocznie ogłoszone poborowym.

2. Orzeczenia w sprawie odroczenia zasadniczej służby wojskowej ze względu na utrzymywanie rodziny, oprócz ogłoszenia poborowym, powinny być podane również do wiadomości członkom rodziny, którzy ubiegali się o odroczenie poborowemu zasadniczej służby wojskowej, oraz do wiadomości prezydium gromadzkiej rady narodowej, które wydało opinię w tej sprawie; orzeczenie o nieudzieleniu odroczenia zasadniczej służby wojskowej powinno zawierać uzasadnienie i być doręczone na piśmie.

3. Z każdego posiedzenia powinien być sporządzony protokół, który podpisują przewodniczący oraz wszyscy członkowie komisji.

§ 28. 1. Od orzeczeń powiatowej komisji poborowej dotyczących stanu zdrowia, stopnia zdolności do służby wojskowej lub odroczenia zasadniczej służby wojskowej mogą być wnoszone przez poborowych odwołania, a przez członków komisji sprzeciwy — do wojewódzkiej komisji poborowej.

2. Odwołania w sprawie odmowy udzielenia odroczenia ze względu na utrzymywanie rodziny mogą wносить również członkowie rodziny, którzy ubiegali się o udzielenie poborowemu odroczenia.

3. Odwołania i sprzeciwy mogą być wnoszone do wojewódzkiej komisji poborowej najpóźniej w ciągu 14 dni od wydania orzeczenia przez powiatową komisję poborową.

4. Wniesienie odwołania nie wstrzymuje powołania poborowego do zasadniczej służby wojskowej.

§ 29. 1. Odwołania i sprzeciwy wnosi się na piśmie za pośrednictwem powiatowej komisji poborowej, a jeżeli komisja ta już nie urzęduje — za pośrednictwem właściwego do spraw wewnętrznych organu prezydium powiatowej rady narodowej. Osoby wnoszące odwołania i sprzeciwy powinny je umotywić i dołączyć do nich w miarę potrzeby dokumenty uzasadniające odwołanie lub sprzeciw.

2. Przewodniczący powiatowej komisji poborowej lub właściwy do spraw wewnętrznych organ prezydium powiatowej rady narodowej obowiązany jest wniesione odwołanie lub sprzeciw przesłać niezwłocznie wraz z aktami i wyjaśnieniami do wojewódzkiej komisji poborowej.

§ 30. 1. Wojewódzka komisja poborowa powołuje prezydium wojewódzkiej rady narodowej w porozumieniu z właściwym dowódcą okręgu wojskowego w składzie określonym w art. 39 ustawy.

2. Powołanie wojewódzkiej komisji poborowej powinno nastąpić nie później niż na miesiąc przed rozpoczęciem poboru, a jej rozwiązanie — nie wcześniej niż na miesiąc po zakończeniu poboru.

3. Do członków wojewódzkich komisji poborowych stosuje się odpowiednio przepisy § 16 ust 2 i § 17.

§ 31. 1. Wojewódzka komisja poborowa:

- 1) kieruje poborem na terenie województwa i sprawuje nadzór nad działalnością powiatowych komisji poborowych,
- 2) rozpatruje odwołania i sprzeciwy wniesione od orzeczeń powiatowych komisji poborowych oraz bada te orzeczenia z urzędu w trybie nadzoru.

2. W przypadkach zasadniczej rozbieżności zdań lekarzy-członków powiatowej komisji poborowej wojewódzka komisja poborowa bada stan zdrowia poborowych i wydaje orzeczenia w sprawie stopnia zdolności do służby wojskowej.

3. Wojewódzka komisja poborowa może wzywać poborowych do osobistego zgłoszenia się przed komisją.

4. W razie uchylecia orzeczenia powiatowej komisji poborowej wojewódzka komisja poborowa wydaje nowe orzeczenie.

5. Wojewódzka komisja poborowa może wystąpić do prezydium wojewódzkiej rady narodowej o odwołanie poszczególnych osób wchodzących w skład powiatowej komisji poborowej, jeżeli nie spełniają one należycie swych obowiązków w komisji lub nadużywają swych uprawnień.

§ 32. Postępowanie wojewódzkich komisji poborowych i sposób wydawania orzeczeń o zdolności poborowego do służby wojskowej albo o udzieleniu odroczenia zasadniczej służby wojskowej odbywa się według trybu przewidzianego dla powiatowych komisji poborowych.

§ 33. 1. Orzeczenia wojewódzkiej komisji poborowej są ostateczne i nie podlegają zaskarżeniu.

2. Orzeczenia wojewódzkiej komisji poborowej podaje się do wiadomości zainteresowanym i wojskowemu komendantowi rejonowemu.

3. Akta powiatowej komisji poborowej zwraca się tej komisji, a jeżeli ona już nie urzęduje — właściwemu do spraw wewnętrznych organowi prezydium powiatowej rady narodowej.

§ 34. 1. Wojewódzka komisja poborowa urzęduje w siedzibie prezydium wojewódzkiej rady narodowej.

2. Posiedzenia wojewódzkiej komisji poborowej zwołuje w miarę potrzeby przewodniczący komisji w porozumieniu z wojskowym komendantem wojewódzkim.

§ 35. 1. Powołując komisje poborowe (wojewódzkie i powiatowe) prezydium wojewódzkich i powiatowych rad narodowych wyznaczają jednocześnie w tym samym trybie osoby przewidziane na zastępców przewodniczącego i członków tych komisji.

2. Osobę wyznaczoną na zastępcę przewodniczącego lub na zastępcę członka komisji poborowej należy powiadomić na piśmie o wyznaczeniu oraz o obowiązku niezwłocznego objęcia czynności przewodniczącego lub członka komisji na wezwanie przewodniczącego komisji poborowej.

§ 36. Osoby wchodzące w skład komisji poborowych (wojewódzkich i powiatowych) obowiązane są wyłączyć się od udziału w komisji, jeżeli orzeczenie komisji ma być wydane w stosunku do członków ich rodzin.

§ 37. 1. Jeżeli w toku urzędowania przewodniczący komisji poborowej z wyjątkowo ważnego powodu (np. choroba, wyłączenie się) nie będzie mógł uczestniczyć w pracach komisji, obowiązany jest wezwać swego zastępcę do objęcia czynności przewodniczącego.

2. Przepis ust. 1 stosuje się również do członków komisji poborowych, z tym że o niemożności pełnienia swych czynności powiadamiają oni przewodniczącego komisji poborowej, który wzywa na ich miejsce osoby wyznaczone na zastępców członków komisji.

3. Zmiana przewodniczącego lub członka komisji poborowej powinna być tak przeprowadzona, aby nie było przerw w pracach tej komisji.

4. O każdej zmianie w składzie powiatowej komisji poborowej przewodniczący tej komisji zawiadamia wojewódzka komisję poborową.

§ 38. Nadzór nad trybem urzędowania komisji poborowych sprawują organy określone przez Ministrów Spraw Wewnętrznych i Obrony Narodowej.

§ 39. Lokalu, sprzętu lekarskiego oraz innych przedmiotów niezbędnych dla pracy komisji poborowej dostarczają właściwe organy prezydium rady narodowej, które komisję powołało.

§ 40. Lokal powiatowej komisji poborowej powinien odpowiadać potrzebom komisji i składać się co najmniej z 4 dostatecznie obszernych izb. Lokal ten po zakończeniu w danym dniu pracy powiatowej komisji poborowej powinien być zabezpieczony przez organy Milicji Obywatelskiej.

Rozdział 4.

Obowiązek stawienia się do poboru.

§ 41. 1. Obowiązkowi stawienia się do poboru głównego podlegają mężczyźni, którzy:

- 1) w danym roku kalendarzowym kończą 20 lat życia (poborowi rocznika podstawowego) oraz starsi, którzy do tychczas z jakichkolwiek powodów nie stawali do poboru, a nie przekroczyli 50 lat życia,
- 2) w dniu ogłoszenia poboru korzystają z odroczenia zasadniczej służby wojskowej,
- 3) byli w poprzednich latach zaliczeni do ponadkontyngentu, jeżeli zostali wezwani do poboru.

2. Obowiązkowi stawienia się do poboru nie podlegają mężczyźni, którzy stosownie do przepisów o obywatelstwie polskim udowodnią nabycie obywatelstwa obcego lub utratę obywatelstwa polskiego — od chwili stwierdzenia tego przez organ właściwy do orzekania w sprawach obywatelstwa.

3. Studenci szkół wyższych, w których prowadzone jest wojskowe szkolenie studentów, kończący w roku przyjęcia na studia 18 lub 19 lat życia, podlegają obowiązkowi stawienia się do poboru dodatkowego (rozdział 7).

4. Studenci wymienieni w ust. 3 nie zakwalifikowani podczas poboru dodatkowego do wojskowego szkolenia studentów, obowiązani są stawić się do poboru głównego w roku kalendarzowym, w którym kończą 20 lat życia.

§ 42. 1. Poborowi obowiązani są stawić się do poboru w miejscu podanym w obwieszczeniu lub w wezwaniu ściennym.

2. Poborowi stający do poboru obowiązani są przedstawić powiatowej komisji poborowej:

- 1) dowód osobisty,
- 2) dokumenty stwierdzające:
  - a) stan cywilny i rodzinny,
  - b) wykształcenie,
  - c) specjalność w zawodzie,
  - d) odbyte przysposobienie wojskowe,
- 3) zaświadczenie poradni przeciwgruźliczej o badaniach przeciwgruźliczych, jeżeli byli poddani tym badaniom,
- 4) zaświadczenie o zgłoszeniu się do rejestracji,
- 5) fotografie o wymiarach 3 × 4 cm bez nakrycia głowy.

3. Poborowi, którzy stawali już do poboru (§ 41 ust. 1 pkt 2 i 3) przedstawiają w czasie stawienia się przed komisją poborową: książeczkę wojskową oraz dokumenty stwierdzające zmiany w stanie cywilnym, rodzinnym, wykształceniu i zawodzie, jeżeli powstały one w okresie od stawienia się do poprzedniego poboru.

§ 43. 1. Poborowi, którzy są trwale niezdolni do osobistego stawienia się do poboru wskutek kalectwa, ułomności lub ciężkiej i nieuleczalnej choroby, obowiązani są wnieść do powiatowej komisji poborowej podanie o zwolnienie ich od tego obowiązku i o przeprowadzenie w stosunku do nich poboru zaocznie. Podania te poborowi mogą wnieść osobiście lub za pośrednictwem członków rodziny, opiekunów albo innych osób z najbliższego swego otoczenia.

2. W stosunku do poborowych przebywających w zakładach leczniczych wnioski o zwolnienie ich od obowiązku osobistego stawienia się do poboru i o przeprowadzenie w stosunku do nich poboru zaocznie wnoszą kierownicy tych zakładów.

3. Podania i wnioski wymienione w ust. 1 i 2 powinny być przesyłane niezwłocznie po ogłoszeniu poboru do właściwych do spraw wewnętrznych organów prezydium powiatowych rad narodowych właściwych ze względu na miejsce zamieszkania poborowych.

§ 44. 1. Do podania (wniosku) o zwolnienie od obowiązku osobistego stawienia się do poboru i o przeprowadzenie poboru zaocznie należy w każdym przypadku dołączyć, z wyjątkiem dowodu osobistego, dokumenty wymienione w § 42 ust. 2 i 3, a także zaświadczenie zakładu społecznego służby zdrowia stwierdzające rodzaj kalectwa, ułomności lub ciężkiej i nieuleczalnej choroby oraz niezdolność do osobistego stawienia się do poboru.

2. Jeżeli przedstawione zaświadczenia komisja poborowa uzna za wystarczające do wydania orzeczenia, zwalnia poborowego od osobistego stawienia się przed komisją poborową oraz wydaje zaocznie orzeczenie o jego zdolności do służby wojskowej. W przeciwnym razie przewodniczący powiatowej komisji poborowej zarządza zbadanie poborowego w miejscu jego pobytu przez lekarzy-członków komisji.

§ 45. 1. Poborowi, którzy po ogłoszeniu poboru przebywają czasowo poza miejscem swego stałego lub okresowego pobytu, obowiązani są stawić się do poboru przed komisją poborową właściwą ze względu na ich stałe lub okresowe miejsce pobytu.

2. Jeżeli poborowi wymienieni w ust. 1 nie mogą z wyjątkowo ważnych przyczyn uczynić zadość obowiązkowi stawienia się do poboru w miejscu swego stałego lub okresowego pobytu, obowiązani są stawić się bez osobnego wezwania przed powiatową komisją poborową właściwą ze względu na miejsce ich czasowego pobytu.

§ 46. 1. Poborowi, którzy w czasie od dnia ogłoszenia do dnia rozpoczęcia poboru zmienili miejsce stałego lub okresowego pobytu, obowiązani są stawić się do poboru w miejscu i czasie wyznaczonym przez właściwy do spraw wewnętrznych organ prezydium powiatowej rady narodowej właściwej ze względu na ich nowe miejsce pobytu.

2. Poborowi, którzy po rozpoczęciu poboru głównego na danym terenie zamierzają zmienić miejsce stałego lub okresowego pobytu, obowiązani są stawić się do poboru przed opuszczeniem miejsca dotychczasowego pobytu.

§ 47. 1. O opuszczeniu miejsca stałego lub okresowego pobytu poborowi wymienieni w § 45 ust. 2 i § 46 powinni niezwłocznie zawiadomić ustnie lub pisemnie listem poleconym właściwy do spraw wewnętrznych organ prezydium powiatowej rady narodowej, której obszar opuszczają, niezależnie od meldunków składanych innym organom administracji w wykonaniu obowiązku meldunkowego.

2. W przypadkach wymienionych w ust. 1 skreślenie poborowego z listy poborowych, do której był wpisany w poprzednim miejscu stałego lub okresowego pobytu, następuje po otrzymaniu od właściwego do spraw wewnętrznych organu prezydium powiatowej rady narodowej zawiadomienia o wpisaniu tego poborowego do listy poborowych w nowym miejscu stałego lub okresowego pobytu.

§ 48. Poborowi, którzy w okresie przeprowadzania poboru odbywają karę pozbawienia wolności lub pozostają w areszcie tymczasowym, obowiązani są niezwłocznie po zwolnieniu z zakładu karnego zgłosić się do właściwego do spraw wewnętrznych organu prezydium powiatowej rady narodowej, który wyznaczy im miejsce i termin zgłoszenia się do poboru.

§ 49. Poborowi przebywający w okresie przeprowadzania poboru czasowo za granicą obowiązani są niezwłocznie po powrocie do kraju zgłosić się do właściwego do spraw wewnętrznych organu prezydium powiatowej rady narodowej właściwej ze względu na ich miejsce zamieszkania przed wyjazdem za granicę, który wskaże im termin i miejsce stawienia się do poboru.

§ 50. 1. Poborowi, którzy z jakichkolwiek innych przyczyn niż wymienione w §§ 43 — 49 nie mogą stawić się do poboru we właściwym czasie i miejscu, obowiązani są zawiadomić o tym właściwy do spraw wewnętrznych organ prezydium powiatowej rady narodowej najpóźniej w dniu, w którym obowiązani byli stawić się do poboru, dołączając jednocześnie dokumenty usprawiedliwiające niestawienie.

2. Poborowi wymienieni w ust. 1 obowiązani są niezwłocznie po ustaniu przeszkody stawić się do poboru w czasie urzędowania komisji poborowej, a jeżeli komisja ta już nie urzęduje — zgłosić się do właściwego do spraw wewnętrznych organu prezydium powiatowej rady narodowej, który wskaże im nowy termin i miejsce stawienia się do poboru (głównego lub dodatkowego).

§ 51. 1. W razie niestawienia się do poboru bez uzasadnionych powodów przewodniczący prezydium powiatowej rady narodowej zarządza przymusowe doprowadzenie poborowego przez organy Milicji Obywatelskiej do powiatowej komisji poborowej, niezależnie od skierowania sprawy na drogę postępowania karno-administracyjnego lub karnego.

2. Koszty związane z przymusowym doprowadzeniem do poboru ponosi poborowy.

§ 52. 1. Po ustaleniu na podstawie danych nadesłanych przez powiatową komisję poborową z poszczególnych dni poboru nazwisk osób uchylających się od obowiązku stawienia się do poboru właściwe do spraw wewnętrznych organy prezydiów powiatowych rad narodowych zawiadamiają o tym organy Milicji Obywatelskiej w celu wszczęcia poszukiwań tych osób.

2. Po ustaleniu miejsca pobytu poborowych wymienionych w ust. 1 właściwy do spraw wewnętrznych organ prezydium powiatowej rady narodowej przekazuje zebrane materiały do kolegium karno-administracyjnego z wnioskiem o ukaranie lub do prokuratora powiatowego.

Rozdział 5.

Przegląd poborowych.

§ 53. 1. Przeglądu poborowych dokonuje powiatowa komisja poborowa na podstawie:

- 1) powiatowej listy poborowych wymienionych w § 8,
- 2) wykazu ochotników — w stosunku do osób ubiegających się o przyjęcie do służby wojskowej w charakterze ochotników (§ 6 ust. 1 pkt 5).

2. Przegląd poborowych odbywa się w porze dziennej, w kolejności ustalonej w powiatowym planie poboru — przy pełnym składzie komisji poborowej.

§ 54. Przeglądowi lekarskiemu nie podlegają poborowi, którzy stosownie do zarządzenia Ministra Obrony Narodowej zostają zaliczeni do ponadkontyngentu bez poddawania ich temu przeglądowi.

§ 55. 1. Przed rozpoczęciem badań lekarskich kieruje się poborowych do prześwietlenia narządów klatki piersiowej.

2. Wyniki prześwietlenia powinny być przedstawione podczas stawienia się poborowych przed powiatową komisją poborową.

§ 56. Jeżeli poborowy z powodu chorób, ułomności lub wad fizycznych mogących wywołać u niego zrozumiałe uczucie wstydu zgłasza prośbę o zbadanie go w nieobecności osób nie wchodzących w skład komisji, przewodniczący komisji poborowej powinien prośbę taką uwzględnić.

§ 57. 1. Na podstawie przeprowadzonego badania lekarskiego lekarze-członkowie komisji poborowej określają stan zdrowia poborowego i po uzgodnieniu swych opinii stawiają wnioski o zaliczenie go do jednej z kategorii zdolności do służby wojskowej, wymienionych w art. 23 ustawy.

2. Wniosek lekarzy w stosunku do poborowych, którzy zostali zwolnieni od obowiązku osobistego stawienia się przed komisją poborową (§ 43), następuje na podstawie przedstawionych komisji poborowej zaświadczeń wymienionych w § 44 lub przeprowadzonego badania przez lekarzy-członków komisji.

§ 58. 1. Określenie stanu zdrowia i wniosek lekarzy-członków komisji poborowej stanowi ocenę fizycznej i psychicznej zdolności poborowego do służby wojskowej jedynie ze stanowiska lekarskiego.

2. Na podstawie zgodnego określenia stanu zdrowia poborowego przez lekarzy i ich wspólnego wniosku oraz po wypowiedzeniu się pozostałych członków komisji w stosunku do tego wniosku, komisja poborowa wydaje orzeczenie o zdolności poborowego do służby wojskowej i o zaliczeniu go do jednej z kategorii zdolności do służby wojskowej, wymienionych w art. 23 ustawy.

§ 59. 1. Jeżeli po dokonaniu badań lekarze-członkowie komisji poborowej nie mogą ustalić stanu zdrowia poborowego i stopnia jego zdolności do służby wojskowej, występują z wnioskiem do przewodniczącego komisji o skierowanie poborowego na badania dodatkowe lub specjalistyczne albo na obserwację do odpowiedniego zakładu leczniczego.

2. W przypadku wymienionym w ust. 1 wydanie orzeczenia o stopniu zdolności do służby wojskowej przy uwzględnieniu wyników badań lub obserwacji następuje w czasie ponownego stawienia się poborowego przed komisją poborową podczas poboru głównego, a jeżeli komisja już nie urzęduje — podczas najbliższego poboru dodatkowego.

§ 60. 1. Jeżeli lekarze-członkowie powiatowej komisji poborowej nie mogą wydać zgodnej opinii w sprawie określenia stanu zdrowia poborowego i wniosku co do stopnia jego zdolności do służby wojskowej, obowiązani są swoje stanowiska przedstawić na piśmie przewodniczącemu komisji.

2. W przypadku wymienionym w ust. 1 przewodniczący komisji kieruje poborowego do wojewódzkiej komisji poborowej w celu ustalenia stopnia jego zdolności do służby wojskowej.

3. Poborowym, kierowanym do wojewódzkiej komisji poborowej w myśl ust. 2, przysługuje zwrot kosztów przejazdu.

4. Przed ostatecznym ustaleniem stopnia zdolności do służby wojskowej wojewódzka komisja poborowa może skierować poborowego na badanie do odpowiedniego zakładu leczniczego. Orzeczenie wojewódzkiej komisji poborowej o stopniu zdolności poborowego do służby wojskowej zastępuje orzeczenie powiatowej komisji poborowej.

§ 61. Jeżeli przed komisją staje poborowy dotknięty kalectwem lub chorobą, a zachodzi podejrzenie, że kalectwo lub choroba zostały wywołane rozmyślnie w celu spowodowania całkowitej lub częściowej niezdolności do służby wojskowej, przewodniczący komisji poborowej — po wydaniu przez komisję orzeczenia o stopniu zdolności poborowego do służby wojskowej (§ 58), przekazuje sprawę do właściwego prokuratora powiatowego wraz z odpisem orzeczenia komisji poborowej.

§ 62. Poborowym przeznaczonym do odbycia zasadniczej służby wojskowej wojskowy komendant rejonowy podaj przypuszczalny termin powołania ich do odbycia tej służby.

§ 63. Jeżeli w okresie między poborem a powołaniem do odbycia zasadniczej służby wojskowej powstaną u poborowych zmiany w stanie ich zdrowia uzasadniające zmian

posiadanej przez nich kategorii zdolności do służby wojskowej, obowiązani są oni zawiadomić o tym na piśmie wojskowego komendanta rejonowego, dołączając zaświadczenie lekarza zakładu społecznego służby zdrowia stwierdzające rodzaj choroby lub kalectwa. Poborowi ci mogą być ponownie wezwani na komisję poborową podczas najbliższego poboru (głównego lub dodatkowego).

§ 64. 1. Po wydaniu orzeczenia przez komisję poborową przewodniczący komisji zwraca poborowym przedstawione przez nich dokumenty, z wyjątkiem zaświadczenia o rejestracji.

2. Wojskowy komendant rejonowy wydaje poborowym książeczki wojskowe każdego dnia w czasie pracy komisji poborowej oraz poucza ich o sposobie i trybie dalszego spełniania przez nich powszechnego obowiązku wojskowego.

3. Poborowym zwolnionym od obowiązku osobistego stawienia się przed powiatową komisją poborową (§ 43) przesyła się książeczkę wojskową oraz zwraca się nadesłane przez nich dokumenty, z wyjątkiem dokumentów, na podstawie których zostało wydane orzeczenie komisji poborowej w trybie zaocznym.

Rozdział 6.

Ochotnicy.

§ 65. 1. Zgłoszenia mężczyzn, którzy w danym roku kalendarzowym kończą 18 lub 19 lat życia (przedpoborowi), do odbycia zasadniczej służby wojskowej w charakterze ochotników mogą być przyjmowane, jeżeli przewiduje to zarządzenie o poborze (§ 2 ust. 1).

2. Zgłoszenia przedpoborowych do służby wojskowej w charakterze uczniów oficerskich szkół zawodowych lub słuchaczy akademii wojskowych przyjmuje się stosownie do zarządzenia Ministra Obrony Narodowej.

§ 66. 1. Przedpoborowi zgłaszający się do odbycia zasadniczej służby wojskowej w charakterze ochotników, wnoszą do wojskowej komendy rejonowej właściwej ze względu na miejsce ich stałego lub okresowego pobytu podanie, do którego dołączają w oryginale lub w odpisie następujące dokumenty:

- 1) wyciąg z aktu urodzenia w przypadkach nieposiadania dowodu osobistego,
- 2) ostatnie świadectwo szkolne,
- 3) zaświadczenie o wykonywanym zawodzie lub o posiadanych kwalifikacjach fachowych,
- 4) zaświadczenie o odbyciu przysposobienia wojskowego, jeżeli to przysposobienie odbyli,
- 5) uwierzytelnione przez biuro gromadzkiej rady narodowej oświadczenie rodziców (opiekunów), że ochotnik nie jest jedynym żywicielem rodziny,
- 6) zaświadczenie o niekaralności.

2. Podania o przyjęcie do zasadniczej służby wojskowej mogą być wnoszone przez ochotników osobiście lub przez pocztę w terminie określonym w zarządzeniu o poborze.

3. Prawo pierwszeństwa w przyjęciu do zasadniczej służby wojskowej w charakterze ochotników przysługuje przedpoborowym, którzy ukończyli przysposobienie wojskowe.

§ 67. Przedpoborowych, których podania o przyjęcie do zasadniczej służby wojskowej w charakterze ochotników zostały uwzględnione, wojskowy komendant rejonowy kieruje do powiatowej komisji poborowej. Przedpoborowych, których podania zostały załatwione odnownie, wojskowy komendant rejonowy powiadamia o tym i zwraca im nadesłane dokumenty (§ 66 ust. 1).

§ 68. 1. Podczas stawienia się do poboru ochotnicy powinni przedstawić zaświadczenie o zgłoszeniu się do rejestracji oraz dowód osobisty (tymczasowe zaświadczenie tożsamości).

2. Niestawienie się ochotnika w wyznaczonym terminie przed komisją poborową uważa się za cofnięcie podania o przyjęcie do odbycia zasadniczej służby wojskowej.

§ 69. Jeżeli przepisy niniejszego rozdziału nie stanowią inaczej, przegląd ochotników odbywa się według zasad określonych dla poborowych.

§ 70. Ochotników nie kieruje się na obserwację szpitalną.

§ 71. Do odbycia zasadniczej służby wojskowej w charakterze ochotników mogą być przeznaczeni tylko poborowi, którzy zostali uznani za zdolnych do służby wojskowej (kategoria „A”).

§ 72. 1. Po wydaniu orzeczenia przez powiatową komisję poborową wojskowy komendant rejonowy zawiadamia ochotników uznanych za zdolnych do służby wojskowej w charakterze ochotników o zakwalifikowaniu ich do zasadniczej służby wojskowej, a uznanych za niezdolnych do służby wojskowej w charakterze ochotników — o niezakwalifikowaniu ich do tej służby.

2. Ochotnikom zakwalifikowanym i nie zakwalifikowanym do zasadniczej służby wojskowej wojskowy komendant rejonowy zwraca dokumenty wymienione w § 66 ust. 1 pkt 1 — 4.

§ 73. 1. Ochotnicy, którzy nie posiadają warunków do pełnienia zasadniczej służby wojskowej w wybranym przez siebie rodzaju wojska lub służby, mogą być za ich zgodą wyrażoną na piśmie przeznaczeni do innego rodzaju wojska lub służby na ogólnych zasadach. Ochotników, którzy nie wyrażą zgody na pełnienie służby w proponowanym im rodzaju wojska lub służby, nie przyjmuje się do służby wojskowej w charakterze ochotnika i zwraca się im dokumenty.

2. Ochotnicy zakwalifikowani do odbycia zasadniczej służby wojskowej otrzymują książeczkę wojskową po wcieleniu do jednostki wojskowej wymienionej w karcie powołania.

§ 74. 1. Powołanie ochotników do odbycia zasadniczej służby wojskowej odbywa się według zasad ustalonych dla poborowych.

2. Niezgłoszenie się ochotnika w wyznaczonym terminie i miejscu do jednostki wojskowej w celu odbycia zasadniczej służby wojskowej uważa się za zrezygnowanie z przyjęcia do tej służby. W tym przypadku ochotnik obowiązany jest zwrócić kartę powołania wraz z biletem na przejazd do jednostki.

§ 75. Osoby, które nie zostały zakwalifikowane do służby wojskowej w charakterze ochotników, oraz osoby zakwalifikowane do tej służby, które nie zgłosiły się w wyznaczonym terminie i miejscu do jednostki wojskowej, obowiązane są stawić się do poboru w tym roku kalendarzowym, w którym kończą 20 lat życia.

Rozdział 7.

Pobór dodatkowy.

§ 76. Termin przeprowadzenia poboru dodatkowego ustala prezydium wojewódzkiej rady narodowej.

§ 77. 1. Obowiązkowi zgłoszenia się do poboru dodatkowego podlegają:

- 1) studenci szkół wyższych, w których prowadzone jest wojskowe szkolenie studentów, od początku tego roku kalendarzowego, w którym kończą 18 lat życia,
- 2) poborowi, którzy z jakichkolwiek powodów nie stawili się do poboru głównego,
- 3) inni poborowi wezwani do poboru dodatkowego w przypadkach przewidzianych w niniejszym rozporządzeniu.

2. Jeżeli przepisy rozdziału niniejszego nie stanowią inaczej, pobór dodatkowy odbywa się według zasad określonych dla poboru głównego.

§ 78. 1. Dla studentów szkół wyższych, w których prowadzone jest wojskowe szkolenie studentów (§ 77 ust. 1 pkt 1), pobór dodatkowy przeprowadza prezydium powiatowej rady narodowej właściwej dla siedziby szkoły wyższej.

2. Dla poborowych wymienionych w § 77 ust. 1 pkt 2 i 3 pobór dodatkowy przeprowadzają prezydium powiatowych rad narodowych właściwych ze względu na miejsce stałego lub okresowego pobytu tych poborowych.

§ 79. 1. Jeżeli liczba poborowych wymienionych w § 77 ust. 1 pkt 2 i 3 jest nieznaczną, prezydium wojewódzkiej rady narodowej może zarządzić dla poborowych zamieszkałych na terenie kilku powiatów przeprowadzenie poboru dodatkowego przez prezydium powiatowej rady narodowej, na terenie której zamieszkuje lub przebywa okresowo największa liczba poborowych podlegających zgłoszeniu się do poboru dodatkowego.

2. W przypadku określonym w ust. 1 prezydium wojewódzkiej rady narodowej powinno brać pod uwagę centralne położenie oraz możliwości dojazdu poborowych z innych powiatów do prezydium powiatowej rady narodowej przeprowadzającej pobór dodatkowy.

§ 80. 1. W celu przeprowadzenia poboru dodatkowego prezydium powiatowych rad narodowych powołują każdorazowo komisje poborowe w składzie określonym w art. 21 ustawy.

2. Udział przedstawicieli prezydiów gromadzkich rad narodowych w pracach komisji poborowych w czasie poboru dodatkowego nie jest konieczny.

§ 81. 1. Wezwanie poborowych do poboru dodatkowego następuje wyłącznie w drodze wezwań imiennych.

2. Studentom szkół wyższych, w których prowadzone jest wojskowe szkolenie studentów, wezwania imienne doręcza kierownik studium wojskowego szkoły wyższej.

3. W przypadkach określonych w ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio przepis § 13.

§ 82. 1. Przegląd poborowych, którzy z jakichkolwiek powodów nie stawili się do poboru głównego, i innych poborowych wezwanych do poboru odbywa się na podstawie list poborowych.

2. W przypadku gdy pobór dodatkowy przeprowadzany jest przez prezydium powiatowej rady narodowej określonej w § 79 ust. 1, listy poborowych z poszczególnych powiatów powinny być przesłane do tego prezydium co najmniej na 20 dni przed rozpoczęciem poboru.

§ 83. 1. Przeglądu studentów szkół wyższych, w których prowadzone jest wojskowe szkolenie studentów, dokonuje komisja poborowa w czasie poboru dodatkowego według list poborowych. Listy te sporządzają właściwe do spraw wewnętrznych organy prezydiów powiatowych rad narodowych na podstawie wykazów studentów obowiązanych do stawienia się do poboru nadesłanych tym organom przez rektorów szkół wyższych zgodnie z art. 17 ustawy.

2. Wykazy studentów określone w ust. 1 powinny wymieniać:

- 1) studentów, którzy w roku przyjęcia na studia do szkoły wyższej kończą 18 lub 19 lat życia, oraz studentów, którzy zostali przyjęci na studia w 17 roku życia, a w danym roku kalendarzowym kończą 18 lat życia,
- 2) poborowych, którzy zostali przyjęci na studia w 20 roku życia, oraz poborowych starszych do końca tego roku kalendarzowego, w którym kończą 25 lat życia.
3. Wykazy określone w ust. 1 powinny zawierać: nazwisko i imię, imiona rodziców, datę urodzenia i adres studenta, a w odniesieniu do studentów przebywających czasowo poza miejscem stałego lub okresowego pobytu również dokładny adres w miejscowości, w której są oni zameldowani na pobyt stały lub okresowy.

4. Wykazy studentów określone w ust. 1 powinny być przysyłane corocznie do właściwego do spraw wewnętrznych organu prezydium powiatowej rady narodowej właściwej dla siedziby szkoły wyższej nie później niż w ciągu 7 dni po rozpoczęciu nauki w danym roku.

5. Poborowi wymienieni w ust. 1 obowiązani są w czasie zgłoszenia się do poboru dodatkowego przedstawić dokumenty i fotografię przewidziane w § 42 ust. 2.

§ 84. Podczas przeglądu poborowych wymienionych w § 83 w czasie poboru dodatkowego może być obecny kierownik studium wojskowego tej szkoły wyższej, w której poborowi odbywają studia, lub jego przedstawiciel.

§ 85. Poborowych wymienionych w § 83, którzy nie stawili jeszcze do poboru, komisja poborowa zalicza do jednej z kategorii zdolności do służby wojskowej wymienionej w art. 23 ustawy.

§ 86. 1. Wojskowy komendant rejonowy przeznacza studentów uznanych za zdolnych do służby wojskowej (kategoria „A”) do wojskowego szkolenia studentów, zakłada ewidencję wojskową i wydaje im książeczki wojskowe.

2. Wpis w książeczce wojskowej o przeznaczeniu studenta do wojskowego szkolenia jest równoznaczny z powołaniem go do tego szkolenia.

§ 87. 1. Studentów, którzy w danym roku kalendarzowym kończą 18 lub 19 lat życia i zostali zakwalifikowani do kategorii „B”, „C” lub „D”, wojskowy komendant rejonowy nie przeznacza do wojskowego szkolenia studentów i nie zakłada ewidencji wojskowej oraz nie wydaje im książeczek wojskowych. Studenci ci obowiązani są stawić się do poboru głównego w roku kalendarzowym, w którym kończą 20 lat życia.

2. Studentów uznanych za zupełnie niezdolnych do służby wojskowej (kategoria „E”) wojskowy komendant rejonowy zwalnia od powszechnego obowiązku wojskowego.

§ 88. 1. Studentów, którzy odbywali wojskowe szkolenie studentów i zostali zwolnieni z tego szkolenia z powodu uznania ich orzeczeniem wojskowej komisji lekarskiej za zdolnych do służby wojskowej z ograniczeniem (kategoria „C”), wojskowy komendant rejonowy kieruje do powiatowej komisji poborowej w czasie najbliższego poboru (głównego lub dodatkowego) w celu udzielenia im odroczenia zasadniczej służby wojskowej na zasadach przewidzianych dla poborowych.

2. Studentów zwolnionych z wojskowego szkolenia studentów z powodu uznania ich orzeczeniem wojskowej komisji lekarskiej za czasowo niezdolnych do służby wojskowej (kategoria „B”), którzy po upływie czasowej niezdolności do służby wojskowej zostali uznani za zdolnych do służby wojskowej (kategoria „A”) — wojskowy komendant rejonowy, w zależności od wniosku kierownika studium wojskowego, albo ponownie przeznacza do dalszego odbywania wojskowego szkolenia studentów, albo kieruje ich do powiatowej komisji poborowej w celu udzielenia im odroczenia zasadniczej służby wojskowej na zasadach przewidzianych dla poborowych. Do studentów uznanych za zdolnych do służby wojskowej z ograniczeniem (kategoria „C”) stosuje się przepis ust. 1.

3. Studentów uznanych orzeczeniem wojskowej komisji lekarskiej za niezdolnych do służby wojskowej w czasie pokoju (kategoria „D”) wojskowy komendant rejonowy przenosi do rezerwy, a uznanych za zupełnie niezdolnych do służby wojskowej (kategoria „E”) zwalnia od powszechnego obowiązku wojskowego.

§ 89. 1. Jeżeli poborowy uznany podczas poboru głównego za zdolnego do służby wojskowej (kategoria „A”) i przeznaczony do odbycia zasadniczej służby wojskowej zostanie przed wcieleniem do jednostki wojskowej przyjęty na studia

do szkoły wyższej, w której prowadzone jest wojskowe szkolenie studentów — wojskowy komendant rejonowy nie powołuje poborowego do odbycia zasadniczej służby wojskowej, lecz przeznacza go do wojskowego szkolenia studentów.

2. Zmiana przeznaczenia w stosunku do poborowego wymienionego w ust. 1 odbywa się bez wzywania go do stawienia się do poboru dodatkowego.

Rozdział 8.

Odroczenia zasadniczej służby wojskowej.

§ 90. 1. Odroczenia zasadniczej służby wojskowej mogą być udzielone poborowym ze względu na:

- 1) stan zdrowia,
- 2) utrzymywanie rodziny,
- 3) odbywanie studiów (pobieranie nauki),
- 4) wykonywanie zawodu.

2. Odroczenie poborowemu zasadniczej służby wojskowej może być udzielone tylko z jednego tytułu.

3. Poborowi posiadający warunki do odroczenia z kilku tytułów mogą dowolnie wybrać rodzaj odroczenia.

4. Przepis ust. 3 nie dotyczy odroczeń ze względu na stan zdrowia poborowego; udzielanie tych odroczeń następuje wyłącznie z urzędu i wyklucza wybór innego rodzaju odroczenia.

§ 91. 1. Odroczenie zasadniczej służby wojskowej ze względu na utrzymywanie rodziny przysługuje poborowemu uznanemu za zdolnego do służby wojskowej, będącemu jedynym żywicielem swojej rodziny.

2. Za jedynego żywiciela rodziny uważa się poborowego, na którym wyłącznie spoczywa obowiązek utrzymywania niezdolnych do pracy członków rodziny, jeżeli obowiązek ten rzeczywiście spełnia i nie ma innych osób obowiązanych z mocy prawa do spełnienia tego obowiązku.

3. Za jedynego żywiciela rodziny można uznać również poborowego, od którego osobistej pracy zarobkowej zależy w przeważającej mierze utrzymanie niezdolnych do pracy członków jego rodziny.

§ 92. 1. Za jedynego żywiciela rodziny uważa się również poborowego prowadzącego gospodarstwo rolne o rocznym przychodzie szacunkowym ustalonym dla wymiaru podatku gruntowego na kwotę nie przekraczającą 12.000 zł lub zakład rzemieślniczy o dochodzie nie przekraczającym w stosunku rocznym kwoty 28.000 zł, jeżeli gospodarstwo albo zakład rzemieślniczy stanowi główne źródło utrzymania niezdolnych do pracy członków jego rodziny i prowadzenie go zależy wyłącznie od pracy poborowego, a w gospodarstwie rolnym lub w zakładzie rzemieślniczym nie zatrudnia się sił najemnych co najmniej od roku przed ogłoszeniem poboru.

2. Przychód szacunkowy gospodarstwa rolnego lub dochód zakładu rzemieślniczego stwierdza się na podstawie zaświadczeń wydanych przez właściwe do spraw finansowych organy prezydentów powiatowych rad narodowych.

§ 93. 1. Za członków rodziny poborowego (§§ 91 i 92) uważa się:

- 1) rodziców i dziadków poborowego,
- 2) żonę i dzieci poborowego,
- 3) rodzeństwo poborowego.

2. Za członków rodziny poborowego uważa się również niezdolnych do pracy opiekunów, którzy sprawowali opiekę nad poborowym w okresie jego małoletności, jeżeli pozostają na wyłącznym utrzymaniu poborowego, a nie ma innych osób obowiązanych do ich utrzymywania.

§ 94. 1. Za niezdolnych do pracy uznaje się spośród członków rodziny poborowego wymienionych w § 93:

- 1) nieletnich do ukończenia 16 lat życia,
- 2) młodzież uczęszczającą do szkół do ukończenia 24 lat życia, jeżeli nie pracuje zarobkowo,

3) mężczyzn w wieku powyżej 60 lat i kobiety powyżej 55. lat życia, jeżeli nie posiadają innych źródeł utrzymania,

4) osobę, która wychowuje co najmniej jedno z dzieci lub rodzeństwa poborowego w wieku do lat 8, jeżeli nie może ona podjąć zatrudnienia,

5) inne osoby, które orzeczeniem komisji lekarskiej do spraw inwalidztwa i zatrudnienia, zwanej dalej „komisją lekarską”, zostały zaliczone do I lub II grupy inwalidów albo zaliczone do III grupy inwalidów — w zależności od wskazań lub przeciwwskazań co do wykonywania zatrudnienia.

2. Niezdolność do pracy członków rodziny poborowego (ust. 1 pkt 5) ustala komisja lekarska stosownie do przepisów w sprawie orzekania o inwalidztwie i zaliczania do jednej z grup inwalidów.

§ 95. Podania o odroczenie zasadniczej służby wojskowej ze względu na utrzymywanie rodziny mogą składać poborowi lub osoby wymienione w § 93 na formularzach, które wydają bezpłatnie biura gromadzkich rad narodowych.

§ 96. 1. Podania o odroczenie poborowemu zasadniczej służby wojskowej ze względu na utrzymywanie rodziny powinny być złożone nie później niż do dnia 15 marca w prezydium gromadzkiej rady narodowej właściwej dla miejsca zamieszkania osób pozostających na utrzymaniu poborowego.

2. Jeżeli warunki uzasadniające prawo do odroczenia poborowemu zasadniczej służby wojskowej ze względu na utrzymywanie rodziny powstały po dniu 15 marca, podanie o odroczenie należy złożyć najpóźniej w ciągu 7 dni od chwili powstania tych warunków.

3. Poborowi wymienieni w ust. 1 i 2 mogą być wezwani również do poboru dodatkowego.

§ 97. 1. Do podań o odroczenie zasadniczej służby wojskowej ze względu na utrzymywanie rodziny powinny być załączone dokumenty potrzebne do stwierdzenia stanu rodzinnego poborowego i warunków materialnych rodziny, a mianowicie:

- 1) zaświadczenia szkolne członków rodziny w wieku ponad 16 lat życia, uczęszczających do szkół i nie pracujących zarobkowo,
- 2) poświadczenia miejsca zamieszkania członków rodziny będących na utrzymaniu poborowego oraz członków rodziny prowadzących wspólne gospodarstwo domowe z poborowym,
- 3) zaświadczenia z miejsca pracy o zatrudnieniu i wysokości zarobków poborowego oraz członków jego rodziny z wyszczególnieniem wszystkich dodatków za okres ostatnich trzech miesięcy bez względu na to, czy zamieszkują wspólnie z poborowym, czy oddzielnie, nawet w innych miejscowościach,
- 4) zaświadczenie właściwego do spraw finansowych organu prezydium powiatowej rady narodowej stwierdzające, że członek rodziny poborowego nie jest podatnikiem podatku gruntowego lub dochodowego, a w przeciwnym razie zaświadczenie o wysokości rocznego przychodu szacunkowego, ustalonego dla wymiaru podatku gruntowego z gospodarstwa rolnego, lub o wysokości rocznego dochodu z zakładu rzemieślniczego,
- 5) odcinek przekazu pieniężnego wypłaconej renty za ostatni miesiąc — jeżeli członek rodziny poborowego otrzymuje rentę.

2. Jeżeli podanie o odroczenie zasadniczej służby wojskowej umotywowane jest niezdolnością do pracy członków rodziny poborowego nie wymienionych w § 94 ust. 1 pkt 1—4, biuro gromadzkiej rady narodowej, po stwierdzeniu, że decydującym warunkiem uznania poborowego za jedynego żywiciela rodziny jest stwierdzenie niezdolności do pracy tych członków rodziny poborowego — żąda przedłożenia orzeczenia komisji lekarskiej.

3. Wiek członków rodziny poborowego będących na jego utrzymaniu stwierdza na podaniu biuro gromadzkiej rady narodowej.

§ 98. 1. Członkowie rodziny poborowego ubiegający się o stwierdzenie niezdolności do pracy przez komisję lekarską (§ 94 ust. 1 pkt 5) obowiązani są przedłożyć do biura gromadzkiej rady narodowej właściwej ze względu na miejsce ich zamieszkania następujące dokumenty:

- 1) zaświadczenie o stanie zdrowia wydane przez lekarza zakładu społecznego służby zdrowia,
- 2) opis warunków pracy.

2. Opis warunków pracy dla członków rodziny poborowego, pracujących w indywidualnych gospodarstwach rolnych lub zakładach rzemieślniczych, sporządza biuro gromadzkiej rady narodowej.

§ 99. 1. Biuro gromadzkiej rady narodowej przesyła podania wraz z dokumentami wymienionymi w §§ 97 i 98 do właściwego do spraw wewnętrznych organu prezydium powiatowej rady narodowej. Organ ten po stwierdzeniu, że istnieją wszystkie inne okoliczności uzasadniające uznanie poborowego za jedynego żywiciela rodziny, z wyjątkiem stwierdzenia niezdolności do pracy członków jego rodziny — przesyła dokumenty wymienione w § 98 do komisji lekarskiej.

2. Członkowie rodziny poborowego wymienieni w § 98 zgłaszają się na badania przez komisję lekarską w terminie i miejscu określonym w wezwaniu tej komisji. Osoby te powinny przedstawić komisji lekarskiej posiadaną dokumentację lekarską (wyniki badań dodatkowych, analizy, prześwietlenia itp.).

3. Po zbadaniu stanu zdrowia członka rodziny poborowego komisja lekarska wydaje mu orzeczenie stwierdzające stan jego zdrowia i zaliczenie lub odmowę zaliczenia z jednej z grup inwalidów oraz wskazania i przeciwwskazania w sprawie możliwości wykonywania pracy.

4. Orzeczenie komisji lekarskiej jest ważne na okres jednego roku, jeżeli komisja nie postanowi inaczej.

§ 100. 1. Prezydium gromadzkiej rady narodowej rozpatruje wszystkie okoliczności i dokumenty dotyczące utrzymania rodziny przez poborowego i wydaje opinię w przedmiocie uznania lub nieuznania poborowego za jedynego żywiciela rodziny. W przypadku powołania przez prezydium rady narodowej miasta stanowiącego powiat miejski lub przez prezydium dzielnicowej rady narodowej komisji przewidzianej w art. 27 ustawy — czynności te wykonuje komisja.

2. Na posiedzenie zwołane w celu rozpatrzenia podań i dokumentów o odroczenie zasadniczej służby wojskowej ze względu na utrzymywanie rodziny może być wezwana osoba, która złożyła podanie, jeżeli jest to potrzebne do bliższego wyjaśnienia sprawy i ustalenia, czy poborowy w istocie jest jedynym żywicielem rodziny.

3. Opinia zarówno w przypadkach uznania, jak i nieuznania poborowego za jedynego żywiciela rodziny, powinna zawierać uzasadnienie. Opinię tę podpisuje przewodniczący prezydium rady narodowej albo przewodniczący komisji, o której mowa w ust. 1.

§ 101. Zaopiniowane podania o odroczenie zasadniczej służby wojskowej ze względu na utrzymywanie rodziny przesyła się z dokumentami wymienionymi w § 97 ust. 1 i 2 do właściwego do spraw wewnętrznych organu prezydium powiatowej rady narodowej w terminie wyznaczonym przez ten organ.

§ 102. 1. Prawo do odroczenia zasadniczej służby wojskowej ze względu na odbywanie studiów (pobieranie nauki) przysługuje poborowym uznanym za zdolnych do służby wojskowej będącym studentami (uczniami) zakładów naukowych, określonych w zarządzeniu Prezesa Rady Ministrów wydanym w wykonaniu art. 28 ust. 3 ustawy.

2. Poborowym wymienionym w ust. 1 udziela się odroczeń zasadniczej służby wojskowej na ich prośbę zgłoszoną

w czasie stawiania się przed komisją poborową, jeżeli równocześnie przedstawią zaświadczenie wydane przez kierownika zakładu naukowego, stwierdzające odbywanie studiów (pobieranie nauki), uprawniających do odroczenia.

§ 103. 1. Poborowi, którzy po zakończeniu poboru głównego uzyskają warunki do odroczenia zasadniczej służby wojskowej ze względu na odbywanie studiów (pobieranie nauki), obowiązani są niezwłocznie zawiadomić o tym właściwy do spraw wewnętrznych organ prezydium powiatowej rady narodowej właściwej ze względu na miejsce ich stałego lub okresowego pobytu i przedstawić jednocześnie zaświadczenie wymienione w § 102 ust. 2.

2. W przypadku określonym w ust. 1 termin przedstawienia zaświadczeń o odbywaniu w danym roku szkolnym studiów (pobieraniu nauki) w celu uzyskania odroczenia zasadniczej służby wojskowej upływa z dniem 10 października każdego roku.

3. O przedstawieniu przez poborowego zaświadczenia o odbywaniu studiów (pobieraniu nauki) uprawniających do odroczenia zasadniczej służby wojskowej właściwy do spraw wewnętrznych organ prezydium powiatowej rady narodowej powiadamia natychmiast wojskowego komendanta rejonowego oraz wyznacza poborowemu termin i miejsce ponownego stawiania się przed komisją poborową w czasie poboru dodatkowego.

§ 104. 1. Odroczeń zasadniczej służby wojskowej ze względu na odbywanie studiów (pobieranie nauki) nie udziela się poborowym:

- 1) studentom szkół wyższych przeznaczonym przez wojskowego komendanta rejonowego do wojskowego szkolenia studentów (§ 86 ust. 1),
- 2) studentom (uczniom) odbywającym studia (pobierającym naukę) zaocznie,
- 3) uczniom, którzy powtarzają rok nauki (daną klasę) w tej samej lub w innej szkole.

2. Przepis ust. 1 pkt 3 nie dotyczy uczniów zakładów naukowych, którzy powtarzają rok nauki (daną klasę) z powodu choroby lub z innych ważnych przyczyn stwierdzonych w zaświadczeniu kierownika zakładu naukowego wymienionym w § 102 ust. 2. W tych przypadkach stosuje się przepis § 103.

§ 105. Komisja poborowa może odmówić udzielenia odroczenia zasadniczej służby wojskowej ze względu na odbywanie studiów (pobieranie nauki) poborowym, którzy nie stawiają się we właściwym miejscu i czasie do poboru bez uzasadnionych przyczyn albo nie przedstawią najpóźniej w dniu stawiania się do poboru zaświadczenia wymienionego w § 102 ust. 2.

§ 106. 1. Odroczeń zasadniczej służby wojskowej ze względu na wykonywanie zawodu w zakresie ustalonym corocznie przez Radę Ministrów (art. 29 ustawy) udziela się tylko podczas poboru głównego poborowym uznanym za zdolnych do służby wojskowej.

2. Jeżeli Rada Ministrów (ust. 1) nie zarządzi inaczej, odroczenie zasadniczej służby wojskowej ze względu na wykonywanie zawodu może być udzielone tylko tym poborowym, u których warunki uzasadniające to odroczenie powstały co najmniej na 3 miesiące przed rozpoczęciem poboru głównego.

§ 107. 1. Wnioski o odroczenie poborowym zasadniczej służby wojskowej ze względu na wykonywanie zawodu składają za zgodą poborowych kierownicy zakładów pracy, w których poborowi ci są zatrudnieni.

2. Wnioski o odroczenie zasadniczej służby wojskowej ze względu na wykonywanie zawodu powinny być sporządzone według ustalonego wzoru i wniesione przez kierowników zakładów pracy do właściwych do spraw wewnętrznych organów prezydium powiatowych rad narodowych, właściwych ze względu na miejsce stałego lub okresowego pobytu poborowych, w ciągu 7 dni po ogłoszeniu poboru.

§ 108. 1. Odroczeń zasadniczej służby wojskowej z tytułu wykonywania zawodu nie udziela się poborowym posiadającym warunki do tego odroczenia, którzy nie wyrażą zgody na odroczenie im służby wojskowej.

2. Komisja poborowa może odmówić udzielenia odroczenia zasadniczej służby wojskowej ze względu na wykonywanie zawodu:

- 1) poborowym, którzy nie stawiają się we właściwym miejscu i czasie do poboru bez uzasadnionych przyczyn,
- 2) jeżeli wnioski o odroczenie zostaną nadesłane po terminie określonym w § 107 ust. 2.

§ 109. 1. Wygaśnięcie odroczenia zasadniczej służby wojskowej następuje z upływem czasu, na który zostało udzielone.

2. Wygaśnięcie odroczenia zasadniczej służby wojskowej ze względu na odbywanie studiów (pobieranie nauki) oraz wykonywanie zawodu może nastąpić również przed upływem

czasu, na który zostało udzielone, jeżeli warunki stanowiące podstawę udzielenia odroczenia przestały istnieć (np.: niepromowanie do klas określonych w zarządzeniu wydanym w wykonaniu art. 28 ust. 3 ustawy, przerwanie studiów, nauki lub pracy na stanowiskach uprawniających do udzielenia odroczenia).

3. W przypadkach określonych w ust. 2 kierownicy zakładów naukowych i zakładów pracy obowiązani są w ciągu 7 dni zawiadomić o tym właściwą wojskową komendę rejonową.

Rozdział 9.

Przepis końcowy.

§ 110. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Spraw Wewnętrznych: **W. Wacha**
Minister Obrony Narodowej: **M. Spychalski**